

Miran Aplinc

»Vsaka ulica, trg in cesta, tudi, če ima le eno hišo, mora imeti svoje ime.«

Od hišnih števil do poimenovanja ulic in trgov v Šoštanj

APLINC Miran, dr., muzejski svetovalec, Muzej usnjarstva na Slovenskem, Šoštanj, enota Muzeja Velenje, miran.aplinc@muzej-usnjarstva.si

811.163.6'373.23(497.4Šoštanj)
711.73(497.4Šoštanj)
913(497.4Šoštanj)
929(497.4Šoštanj)

»VSAKA ULICA, TRG IN CESTA, TUDI, ČE IMA LE ENO HIŠO, MORA IMETI SVOJE IME.«

Od hišnih števil do poimenovanja ulic in trgov v Šoštanj

Članek, ki obravnava poimenovanje šoštanjskih ulic, zajema prvotno numeracijo in prvo poimenovanje 1931, preimenovanje v času okupacije in vnovično poimenovanje 1953 ter spremembe do današnjega časa. Šoštanj je bil od druge polovice 19. stoletja gospodarsko in upravno središče Šaleške doline. S podelitvijo mestnih pravic 1911 so nastali pogoji, ki so omogočali poimenovanje ulic in trgov, vendar takrat do tega še ni prišlo. Do prvega poimenovanja ulic in trgov pride leta 1931 tudi kot posledica rasti in urbanizacije, ki pa je kasneje predvsem na račun rasti sosednjega Velenja upadala. Trend tega upadanja je bil zaustavljen šele pred nekaj leti. Imena za Šoštanjske ulice so bila v preteklosti izbrana po pomembnih osebnostih slovenske in jugoslovanske zgodovine. Po koncu druge svetovne vojne so bila nekatera poimenovanja izbrana po padlih borcih partizanskega gibanja, revolucionarjih, komunistih in narodnih herojih. Zaradi preglednosti so vsa poimenovanja obravnavana kronološko.

Ključne besede: Šoštanj, ulice in trgi, hišne številke, kataster

APLINC, Miran, PhD, Museum Advisor, Museum of the Leather Industry in Slovenia, Šoštanj, Unit of the Museum of Velenje, miran.aplinc@muzej-usnjarstva.si

811.163.6'373.23(497.4Šoštanj)
711.73(497.4Šoštanj)
913(497.4Šoštanj)
929(497.4Šoštanj)

“EVERY STREET, SQUARE AND ROAD, EVEN IF IT ONLY HAS ONE HOUSE, NEEDS ITS OWN NAME”:

From house numbers to naming streets and squares in Šoštanj

The article deals with the naming of Šoštanj streets, from the first enumeration and the first naming in 1931, through the re-naming during the occupation, re-re-naming in 1953 and the changes up to the present. Šoštanj had been the economic and administrative center of the valley of Šaleška dolina since the second half of the 19th century. After it was officially granted city rights in 1911, the conditions for naming the streets and squares were met; however, the process did not begin immediately. The first naming of streets and squares took place in 1931 as the result of growth and urbanization, which later slowed in pace because of the growth of nearby Velenje. The decline stopped only a few years ago. In the past, the streets of Šoštanj were named after important people from Slovenian, Yugoslav and cultural history. After the end of World War II, some streets were named after the fallen fighters of the partisan movement, revolutionaries, communists and national heroes. For clarity, all names are presented in chronological order.

Key words: Šoštanj, streets and squares, house number, land register

Stara poimenovanja - ledinska imena

V vsakem naselju – Šoštanj ni izjema – je prebivalstvo posamezne kraje in komunikacije poimenovalo s posebnimi imeni. V virih se omenja glavni trg pogosto kot osrednji trški prostor. Nekatera poimenovanja imajo osnovo v značilnostih, legi, osebnostih, pomembnih objektih, rokodelcih itn. Vse do dvajsetega stoletja je bilo poimenovanje trških predelov v domeni prebivalstva. Od tod izhajajo najstarejša ledinska imena.

Tudi več šoštanjskih predelov je imelo posebno poimenovanje, ob tem pa je potrebno poudariti, da je trško ozemlje obsegalo širše območje kot sam trg. Franc Hribernik je zapisal, da je leta 1575 trško ozemlje potekalo med črto od Zorka preko izliva Topolšice (Toplice), Sraleta, preko vrhov Široko in Gorice do Velunje ter od tod preko Lokovice spet do Zorka. Ozemlje je bilo označeno z mejniki z označeno kratico GMS (*Gemeinde Markt Schoenstein*). O trškem ozemlju je v župnijsko kroniko leta 1872 Lavrencij Vošnjak zapisal, da so pred 1848 obhod meja opravili vsako sedmo leto na 1. maja. V ta namen so se iz trga odpravili sodnik in asistenca z zastavo in helebardo do Podhrastnika (prvi mejnik), mimo Sraleta in Poštajnerja v Ravne (drugi mejnik), skozi kovačnico marovškega kovača, mimo Lepa in skozi gozd pod Plešjem (tretji mejnik), v Družmirje pri Miklavu (četrti mejnik) in naprej čez Tamšetov travnik do Pake (peti mejnik). Pot so nadaljevali proti Klancjurju, Hlišu, Ostrožniku, Vrhovniku, Pušniku in v Penk, vse do Podhrastnikovega kozolca, kjer jih je čakalo okrepčilo. Trško ozemlje je bilo večje, kot je bilo ozemlje občine v drugi polovici 19. stoletja (181 hektarov) in večje od ozemlja katastrske občine (282 hektarov).¹

Najbolj znano ledinsko ime izven trga Šoštanj je **Tičnica**, kjer je bila postavljena ubožna hiša. Manj znano ime je **Kopčnik** (Skopšnik), to je predel na levi strani Pake, na katerem je bil del usnjarne. Zunanaj trga proti severu je bilo področje imenovano **Metleče**, ki je ohranilo to poimenovanje vse do danes. **Ograja** je bilo področje zunaj ožjega trga v smeri proti Goricam, kjer so tržani pasli živino. Pašniki so bili ograjeni, zato je bila po teh ograjah poimenovana nekdanja gostilna Ograjšek. Ledin-

ske ime **Gorica** priča o legi vinogradov na pobočju Goric v preteklosti.² Pod Goricami s severozahodne strani ob cesti proti Ravnam so bile **Gavge**, kjer naj bi po izročilu stale trške vislice. To trditev potrjuje označba na karti Jožefinskega vojaškega zemljevida.³ Področje pod cerkvijo sv. Mohorja in Fortunata je nosilo ime **Hof**, naprej pod hribom je bila **Podhoja**, tako pa je bil poimenovan tudi hrib. **Pušnik** je kmetija na hribu Lokovica nad sotesko Penk, mimo katere je vodila trška meja.⁴ **Reber** je bil hrib proti Lokovici,⁵ danes poimenovan tudi Vrhovnikov hrib. Na vojaškem zemljevidu pa je bila Reber konec 18. stoletja imenovana kot **Rudo**. Na ravninskem delu najdemo zapis **Schmelz Hütten**, kar predstavlja topilnico. Drugih podatkov o tem ni najti.⁶ **Polje** je bilo področje na desnem bregu Pake vse do današnje železniške postaje.⁷ Predel na desnem delu Pake pred trgom je nosil ime **Prode** (Kajuhov dom), področje ob Paki pa **Pobrežje**,⁸ predel na levi strani Pake, kjer je danes elektrarna, pa **Loke** (Kurje Loke).⁹ **Sejmišče** je predel, kjer je bil nekdanji znameniti šoštanjski bazen in zdravstveni dom. Eno od starejših poimenovanj je tudi **Studenice**, ki ga spoznamo v kupnem pismu leta 1788, v katerem je omenjeno, da je Josip Woschnak od Bartolomeja Toterja kupil posest s hišo z inventarjem, delavnico in usnjarskim jusom na Studenicah.¹⁰ Danes tega poimenovanja ni več, predvidoma pa je to bil predel ob Paki, kjer je bila kasneje usnjarna. Druga možnost pa je predel ob potoku, ki priteče iz pobočja hriba pod Pustim gradom in je še danes poimenovan Studenec, saj naj bi ob pomanjkanju ponujal stalen vir hladne vode. Ob tem potoku je bila tudi ena od obeh usnjarskih delavnic (Toter).

² Hribernik, *Mesto Šoštanj*, str. 164.

³ Grabnar, *Rajšp, Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787*, str. 41–60.

⁴ Hribernik, *Mesto Šoštanj*, str. 173–175.

⁵ AS, *Zbirka kart in zemljevidov, Franciscejski kataster Šoštanj, 1825*; Hribernik, *Mesto Šoštanj*, str. 164.

⁶ Grabnar, *Rajšp, Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787*, str. 41–60.

⁷ AS, *Zbirka kart in zemljevidov, Franciscejski kataster Šoštanj, 1825*; Hribernik, *Mesto Šoštanj*, str. 164.

⁸ MV, *Zalar, Spomini na preteklo dobo*, str. 82–83.

⁹ AS, *Zbirka kart in zemljevidov, Franciscejski kataster Šoštanj, 1825*; Hribernik, *Mesto Šoštanj*, str. 164.

¹⁰ SI_ZAC, *Družina Woschnagg, AŠ 1, Kupno pismo 14. februar 1788*.

¹ Hribernik, *Mesto Šoštanj*, str. 173–175.

Glavni šoštanjski trg

Za razumevanje razmer obravnavanega obdobja v Šoštanju je potrebno poznavanje sprememb, ki so vplivale na razvoj trga in njegove stavbne mase. Pomemben mejnik v razvoju trga Šoštanj (mestnega jedra) je bil prav gotovo požar 1734, ki je upepelil šoštanjsko graščino Amsthaus.¹¹ Požar je prisilil njene prebivalce, da so se preselili v nekdanjo kaščo imenovano Thurn. Posledice požara so bile tako hude, da se je s tem pričela preusmeritev trškega razvoja. Že od začetka 19. stoletja je bilo težišče razvoja naselbine preneseno na stavbni črti objektov od nekdanjega prostranega graščinskega dvorišča. Ob tržnem prostoru so bile nanizane pomembnejše trške stavbe. Sredi trga je vsaj že sredi 18. stoletja nastala stavba magistrata, povezana v strnjeno pozidani niz hiš. Podoben niz hiš je nastal tudi na nasprotni strani trga. Prostornost trga je kasneje omogočila gradnjo reprezentančnih trških hiš, sodišča, davkarije in pošte, kar je deloma vidno na Kaiserjevi suiti iz srede 19. stoletja.¹² Iz enovitosti trških stavb sta na vzvišenem mestu izstopala grajska stavba in cerkev sv. Mohorja in Fortunata. Prometne razmere so trgu narekemale manjše število cest in poti, tržne razmere pa položaj trga, najvažnejšega dela srednjeveškega trga. Zaradi zahtev varnosti je bil trg v celoti obzidan, vendar se njegov obseg ni spreminjal vse do konca 18. stoletja, ko je obzidje začelo izginjati. Znotraj trga so bila na praznih površinah oblikovana dvorišča. Hišne meje so potekale vzdolž gospodarskih površin. Razporeditev obrtnih dejavnosti v trgu je bila praktična glede na dejavnost.¹³ Obrtno in trgovsko poslovanje je prioriteto postavljalo vsakdanje pridobivanje življenjskih dobrin v dvorišča in kasnejše vrtove.¹⁴ Prečna slemenitev stavb je bila presežena in je potekala vzporedno s trgom ali ulico.¹⁵

Glavni trg je imel sramotilni steber še vse do leta 1857, ko je bil odstranjen in predelan v portalna stebra kaplanije pri župnišču sv. Mihaela.¹⁶ Sredi trga je bil na mestu, do koder je segla voda po hudi poplavi v 80. letih 19. stoletja, postavljen zidan križ.¹⁷ Na Jožefinskem vojaškem zemljevidu (1763–1787) in kasnejšem Franciscejskem katastru (1825) na tem mestu ni zapisa o podobnem znamenju.¹⁸ Od konca 19. stoletja je bil po vzoru drugih mest v trškem prostoru postavljen kip Marije. V zvezi z njim je bilo v preteklosti precej nejasnosti in interpretacij tudi v kolektivnem spominu. Po Francu Hriberniku je reka Paka v oktobru leta 1887 po štirinajstdnevnih nalivih močno narasla, tako da je bil promet med Družmirjem in Šoštanjem za več dni zaustavljen in je bilo mogoče priti v trg le s čolnom in na konju. Voda je napravila veliko škode, saj je v spodnjem delu trga tekla skozi okna hiš. Po poplavi naj bi na mestu, do kamor je segala voda, postavili kip Marije, ki naj bi varovala trg pred podobnimi ujmami.¹⁹ To mnenje je prevladovalo vse 20. stoletja, pri čemer pa v kolektivnem spominu ni ostal pravi povod postavitve. Morda je navedena trditev, da je Marijin kip postavljen na mestu, do koder je segala voda ob poplavi, kljub temu pravilna. Vendar je postavitve povezana z drugim, prav tako pomembnim dogodkom, ki ga navajamo v nadaljevanju. Ob birmi 14. junija 1892 je bil na mestu starega, zidanega in menda že poškodovanega križa postavljen nov kip Marije, stoječ na stebru in kvadratnem podstavku,²⁰ na katerem je bil napis: »Zur Ehre Gottes gewidmet von Franz und Maria Woschnagg 1892.«²¹ Marijin kip je izdelala delavnica graškega kamnoseka Franza Greina.²²

¹¹ Povzeto po Hribernik, *Mesto Šoštanj*; Koren Božiček, *Umetnostno zgodovinski oris mestnega jedra in ostalih objektov v Šoštanju*, str. 134–142.

¹² Kaiser, *Litografrane podobe slovenještajerskih mest, trgov in dvorcev*, str. 223–230.

¹³ Stopar, *Grajske stavbe v vzhodni Sloveniji*, str. 75–78.

¹⁴ Curk, *Delež italijanskih gradbenikov na Štajerskem v 16. in 17. stoletju*, str. 58.

¹⁵ Avguštin, *K problematiki meščanske stanovanjske kulture v 16. in 17. stoletju na Gorenjskem*, str. 94.

¹⁶ Hribernik, *Mesto Šoštanj*, str. 176–177.

¹⁷ *Südsteiersche Post. Schönstein*, l. 12, 2. julij 1892, št. 62, str. 2.

¹⁸ AS, *Zbirka kart in zemljevidov, Franciscejski kataster Šoštanj, 1825*; Grabnar, *Rajšp, Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787, Opisi*, 5. zvezek, str. 45–46. Primerjava.

¹⁹ Hribernik, *Mesto Šoštanj*, str. 201.

²⁰ *Südsteiersche Post. Schönstein*, l. 12, 2. julij 1892, št. 62, str. 2. Marijin kip postavljen na steber je ob tej priložnosti doniral tovarnar Franz Woschnagg in žena Marija.

²¹ *Domovina. Iz Šoštanja* l. 2, 2. julij 1892, št. 34, str. 147. Iz finega marmorja izdelani okrasni steber z Materjo božjo, tako imenovani »Woschnaggov steber«, ki ga je tovarnar g. Woschnagg dal postaviti na svoje stroške. Avtor članka je zapisal, da je doniral dva tisočaka v čast bogu in materi božji, o čemer priča napis.

²² Poles, *Internetno brskanje*, str. 14.

Zemljiški kataster

Ob spremembah v drugi polovici 18. stoletja so deželo zaradi boljše uprave razdelili na okrožja-kresije,²³ ki so imela upravno in sodno funkcijo, znotraj pa so delovali tudi zemljiški uradi. V Franciscejskem katastru so na karti vpisane tudi hišne številke.²⁴ Poglejmo, kako je do tega prišlo.

V duhu razsvetljenstva in modernizacije habsburških dednih dežel je bil prvi poskus narejen s terezijanskim katastrom, ki pa je bil samo popis zemljišč in je določal davčno odmero zelo pavšalno ne glede na njihov obseg, kvaliteto in donosnost. Zaradi neobjektivnosti Terezijanskega katastra, ki je še vedno ločeval dominikalno in rustikalno zemljo, je Jožef II. s patentom ukazal uvedbo enotnega davčnega sistema.²⁵ Glavna pridobitev jožefinskega katastra, ki je bil izdelan v štirih letih, je bila vzpostavitev katastrskih občin kot temeljnih davčnih enot, zemljišča so bila izmerjena na terenu in natančneje razdeljena po namembnosti in donosu ne glede na osebo po načelu splošne in enake obdavčitve. Na čelu katastrske občine je bil župan (Richter, Oberrichter) in tudi odbori, ki so predstavljali prvi zametek avtonomne občinske uprave.²⁶

Pomemben vir podatkov predstavljajo Jožefinski vojaški zemljevidi,²⁷ ki kot prvi zemljevidi ozemlja na Slovenskem, vendarle prinašajo le osnovne podatke. Splošna podoba Šoštanja prikazuje trg in okoliško povsem agrarno in gozdno pokrajino. Mostovi in ceste so opisane zaradi premikov vojaštva, ki bi jih lahko nastanili v trdne hiše opisane kot hiše v trgu. Posebno težavo predstavljajo tudi nedosledno zapisana zemljepisna imena.²⁸

Franc I. je po modificiranem davčnem sistemu Leopolda II. želel skupen in stabilen katastrski sistem, kot je bil to pred tem že namen Jožefa II. Dela so začeli 1810. Franciscejski kataster je bil izdelan po temeljitih pripravih, zato je tudi najbolj dodelan in predstavlja izjemen rezultat takratnega avstrijskega zemljemerstva.²⁹ Mape so davčni dokument z natančno vrisanimi mejami katastrskih občin, stavbnih in zemljiških parcel in ne predstavljajo konfiguracije zemljišča, kljub temu pa so vrisane ceste, stavbe, cerkve, pokopališča itn. V barvnih mapah so z barvami kategorizirane stavbe, ceste, zemljišča itn. Glede na legendo zidano hišo predstavlja karmin rdeča barva, lesena je bila obarvana rumeno, stavbišča, na katerih so stale stavbe, so označene s črnimi številkami, zemljiške parcele pa z rdečimi številkami. Nadalje so bili travniki označeni z zeleno, vrtovi s temno zeleno, njive z rumeno, gozdne površine pa s temno sivo barvo. Geografska imena so zapisana v deželni jeziku (ledinska imena). Ohranjena so imena davčnih zavezancev, imena zemljišč, naselij, hribov, vod, pokrajine, cest, znamenj. Spremembe so kasneje vnašali v rektifikacijske mape. Katastrske občine so bile osnova upravne občine uveljavljene po letu 1848.

Franciscejski kataster je bil za Štajersko izdelan med leti 1818–1828 in je začel veljati 1847.³⁰ Leta 1829 je bila ukinjena Dvorna komisija in oblast je prevzela Centralna direkcija za katastrsko izmero do leta 1848, ko je bil kataster pridružen oddelku za davke v okviru Ministrstva za finance in 1865 pod Generalno direkcijo za zemljiški kataster. V naslednjih letih so bile izvedene reambulacije, vendar, kot bomo videli v nadaljevanju, hišnih številk niso spreminjali.³¹

²³ Štajerska je bila deljena med Mariborsko in Celjsko kresijo.

²⁴ AS, Zbirka kart in zemljevidov, Franciscejski kataster Šoštanj, 1825.

²⁵ Patent Jožefa II. 1785. Sledila je katastrska izmera celotne monarhije. Rezultat: Jožefinski kataster.

²⁶ Korošec, Naš prostor v času in projekciji, str. 149. Mestne odbore je pod nadzorom kresijskega organa izvolil magistrat, ki pa so ga lahko sestavljali oni s potrebnimi kvalifikacijami.

²⁷ Po ukazu Marije Terezije 1763, vendar je poimenovan po Jožefu II., ki je od 1765 prevzel vodstvo nad vojsko. Zemljevide so risali vojaški kartografi.

²⁸ Grabnar, Rajšp, Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787, str. 41–60.

²⁹ Kataster je urejen po deželah, kresijah in leta 1785 določenih katastrskih občinah. Sestavljen je iz dveh delov: opisni z zapisniki in s sezname posestnikov, popisi dohodkov zemljiških parcel, opisom mej katastrske občine itn. drugi del je grafični in vsebuje katastrske mape, kopije map, skice in mape s kasnejšimi popravki.

³⁰ Patent Franca I., 23. decembra 1817.

³¹ Vilfan, Pravna zgodovina Slovencev od naselitve do zloma stare Jugoslavije, str. 371–380; Golec, Zemljiški katastri 18. in 19. stoletja, str. 366.

Prvo številčenje hiš

Seznama hišnih števil po prvem hišnem številčenju leta 1770/71,³² to je dodelitvi konskripcijskih števil, ni najti, zaradi tega se moramo zanašati na dosegljive podatke. Glede na Franciscejski kataster 1825 in kasnejše posodobitve, zapisnike duš, Janischev *Leksikon Štajerske*,³³ Schmutzov *Leksikon Štajerske* in uradna štetja prebivalstva³⁴ v Habsburški monarhiji, je mogoče rekonstruirati prvotno numeracijo hišnih števil za Šoštanj. Kataster je sestavljal grafični del in spisovni del, ki je vseboval abecedni seznam lastnikov zemljišč, izkaz rabe zemljišč, opis meje, seznam stavbnih parcel in seznam zemljiških parcel. Za raziskavo sta zanimiva grafični del in pisni del (*Bauparcellen Protokoll der gemeinde Schönstein, Bezirk Schönstein*), saj vsebujeta podatke o hišnih številkah.³⁵

Leta 1822 je bilo v trgu Šoštanj 78 hiš in 424 prebivalcev.³⁶ Po zapisniku duš je imela Grašči-na Thurn številko 1 (Dominium

Schönstein), Arrest haus številko 2, sledile so jima ostale številke v katastrski občini.³⁷ Primerjava s Franciscejskim katastrom 1825 kaže, da je bila večina zidanih stavb v Glavnem trgu (Hauptplatz 755/1), ki so ga, gledano od mosta iz spodnjega dela trga, na levi obkrožale hiše št. 43 (Johan Cehner), št. 22 (Anton Eder), št. 21 (Johann Schwarz), št. 20 (Franz Mörtl), št. 19 (Magistrat, stavbna št. 88), št. 18 (Anamarija Leeb), št. 17 (Johan Tausers), št. 16 (Anton Sholn), št. 15 (Wolf) in št. 14 (Franz Schwab) v zgornjem delu trga. Na desni strani trga so

Šoštanj leta 1875 z vpisanimi hišnimi in stavbnimi številkami
(Geodetska uprava Velenje, Kataster Šoštanj/ZKN_2880/0959_0006.djvu (1875))

bile hiše številčene iz zgornjega dela trga vogalna hiša št. 62 (Benedikt Mesner), št. 61 (Franz Mesner), št. 60 (Franz Schmid), št. 59 (Franz Schmid), št. 58 (Johann Totter), št. 57 (Johann Valenzi), št. 55 (Franz Tlaker), št. 54 (Mihael Woschnak) in št. 108 (Gemeinde) v spodnjem delu trga pri lesenem mostu čez Pako.

Stavbne parcele so bile oštevilčene v črni barvi. Med stavbami v trgu izstopa št. 19 (trški Magistrat), v karti obarvan z močnejšo karminsko rdečo barvo, s katero so označevali pomembnejše upravne oziroma javne stavbe. Izven jedra je bila z močnejšo karminsko rdečo barvo obarvana cerkev sv. Mohorja in Fortunata št. 7 (Kirche) in št. 81 (Pharre – vemo, da je bila na tem mestu kaplanija). Vse omenjene stavbe so bile zidane, pročelja hiš v trgu so bila poudarjena z močnejšo črto. Za omenjenimi trškimi hišami so bile zemljiške parcele, ki so bile označene s številko rdeče barve. Travniške površine so bile

³² Golec, *Zemljiški katastri 18. in 19. stoletja*, str. 347.

³³ Janisch, *Topographisch-statistisches Lexikon von Steiermark*. Bd. 3, str. 848–851; Studen, *Moderni Avstrijski popisi prebivalstva 1857–1910*, str. 29; Studen, *Uvedba modernih popisov prebivalstva*, str. 443.

³⁴ Orts-Repertorium des Herzogthumes Steiermark auf Grundlage der Volkszählung vom 31. 12. 1869 bearbeitet. Graz: k. k. statistischen Central-Commission, 1872, str. 128–131; *Obširen imenik krajev na Štajerskem*. Wien: c. kr. Statistična centralna komisija, 1883, str. 256–259; Janisch, *Topographisch-statistisches Lexikon von Steiermark*. Bd. 3, str. 848–851; *Specijalni repertorij krajev na Štajerskem: na novo predelan po rezultatih popisa ljudstva dne 31. decembra 1890*. Wien: c. kr. Centralna statistična komisija, 1893, str. 358–363; *Gemeinden Ortshaften Derzeichnik, Obersteiermark III*. Graz: 1900; *Specijalni krajevni repertorij Avstrijskih dežel, izdelan na podlagi ljudskega štetja z dne 31. 12. 1910*. IV. Štajersko. Dunaj: c. kr. Statistična centralna komisija, 1918, str. 141–143; *Vorläufige ergebnisse der Volkszählung vom 31. Dezember 1910 in den im reichsrate vertretenen Königreichen und Ländern*. Brünn: k. k. Statistischen Zentralkommission, 1911, str. 27; Glej tudi: Vogelnik, *Prebivalstvo LR Slovenije: Prebivalstvo po naseljih v razdobju 1869–1953*.

³⁵ AS, 177/C/R/C411/g/E01 in E02; AS, 177/C/F/C411/s/PT.

³⁶ Schmutz, *Historisch Topographisches Lexikon von Steiermark*, III. Theil, str. 250, 251, 510, 511.

³⁷ NŠAM, *Status Animarum 1846–1852, 1869–1878, 1889–1915, 1916–1924*.

obarvane svetlo zeleno, vrtovi pa s temnejšo zeleno barvo. Na teh zemljiščih so večinoma stala lesena gospodarska poslopja, obarvana z rumeno barvo in niso bila številčena. Lesene hiše izven trškega jedra, ki pa so bile obarvane rumeno, so bile številčene po zaporedju.³⁸

Upravne spremembe po letu 1848 do prvega poimenovanja

Z letom 1848 je prišlo do zemljiške odveze. Tudi za občino je nastopilo novo obdobje, saj je bil leto kasneje izdan nov občinski zakon, po katerem so bile občine podrejene državi in ne več gosposki. Občina Šoštanj je bila ustanovljena iz katastrskih občin Gaberke, Lokovica, Ravne, Družmirje in Šoštanj. Spadala je pod okrajno glavarstvo Slovenj Gradec, sodni okraj Šoštanj. Definitivni občinski zakon je bil sprejet 2. maja 1864. S tem zakonom je dobila občina pooblastila in dolžnosti do nadrejene oblasti.³⁹

Nekaj let kasneje, 25. septembra leta 1880, je postala Občina Šoštanj samostojna kot Občina »trg Šoštanj« in ločena od Občine Šoštanj okolica, v katero so spadale katastrske občine Družmirje, Ravne in Lokovica. Leta 1911 je trg Šoštanj dobil mestne pravice. Enajstega oktobra leta 1937 je prišlo do združitve Občine Šoštanj Mesto in Občine Šoštanj Okolice v enotno Občino Šoštanj.⁴⁰

Za Šoštanj so značilna tri območja, ki kažejo različno poselitveno strukturo. Prvo je območje starega trškega jedra, kjer so bili v preteklosti naseljeni premožni tržani. Drugo je območje naselja Gorice in Metleč z mešano strukturo domov uslužbencev in delavcev. Tretje območje pa je vzhodno od starega jedra, kjer so med obrtniškim in kmečkim prebivalstvom nastali tudi delavski domovi.

Franciscejski kataster 1825
(AS, Franciscejski kataster 1825 za Šoštanj, C206A03.)

Na sliki je dobro viden vodni kanal, po katerem je voda iz Pake tekla do Brišnikove žage (hišna št. 44) in nazaj. Čez področje imenovano Prode je bila speljana pot z mostom. Ob koncu 19. stoletja je Franc Rajšter nad zavojem vodnega kanala zgradil hotel Avstrija in spremne objekte, ki jih je imenoval Vila Prode. Ob kanalu je nastalo perišče, ledenica itn.⁴¹

Upravne funkcije trga in kasneje mesta Šoštanj so vse do 20. stoletja večinoma ostale na levem bregu reke Pake (sedež Občine Šoštanj Mesto). Desni breg Pake je bil v lasti tržanov iz trga, kjer so kljub obrtni dejavnosti obdelovali tudi zemljo. Vse bolj pa je služil stanovanjski funkciji, rekreaciji in šolam. Upravni objekti izven jedra so bili sodišče, zgrajeno konec 19. stoletja, železniška postaja in avtobusna postaja s cestno obvoznico. Po drugi svetovni vojni se je poselitvena struktura spremenila. Največ sprememb v socialni strukturi je doživelo staro mestno jedro,⁴² iz katerega se je moralo izseliti predvsem meščanstvo. Tako je nekaj hiš ostalo v zasebni lasti, spet druge pa so pripadle občini, oziroma podjetij, ki so v hišah uredila stanovanja za svoje delavce.

Trg Šoštanj je dobil možnost razvoja od srede 19. stoletja, s tem pa se je povečalo število prebivalstva in število hiš. Tako je bilo 1869 v Šoštanju 108 hiš in 642 prebivalcev, leta 1910 pa je bilo že 1257 prebivalcev in 195 hiš.⁴³ Stari aritmetični način številčenja

³⁸ AS, Franciscejski kataster 1825 za Šoštanj, C206A03.

³⁹ Hribernik, Mesto Šoštanj, str. 177.

⁴⁰ Hribernik, Mesto Šoštanj, str. 177 in 260–263; Krajevni leksikon Dravske banovine, str. 552–557. Leta 1937 je občina Šoštanj Okolica štela 2.327 prebivalcev, 409 hiš, 310 posesti, 170 koč in 9 najemnikov. Občina Topolšica je imela leta 1937, 2.752 prebivalcev, 441 hiš, 254 posesti, 110 koč, 37 najemnikov. Vanjo so spadale Bele Vode, Zavodnje, Šentvid, Skorno, Florjan in Topolšica.

⁴¹ MV, Zalar, Spomini na preteklo dobo, str. 82–83.

⁴² ZVKD, OE Celje, Strokovne podlage za razglasitev kulturnih spomenikov v občini Šoštanj, 2005.

⁴³ Vogeltnik, Prebivalstvo LR Slovenije: Prebivalstvo po naseljih v razdobju 1869–1953, tipkopis.

Glavni trg leta 1908

(Muzej Velenje, Muzej usnjarstva na Slovenskem: Schönstein, Hauptplatz 1908, M. Ruppe, 1908, akvarel.)

hiš po katastrskih občinah ni več ustrezal času, saj je postal nepregleden in ni dajal možnosti za potrebno krajevno orientacijo.⁴⁴ Povečanje cestnega in železniškega prometa in širitev mesta je zahtevalo od oblasti ureditev, vendar ob pregledu katastra 1875 in 1905 sprememb v tej smeri ni najti.⁴⁵ V desetletjih pred prvo svetovno vojno je namreč še vedno veljala odločba o zemljiško davčni reformi iz leta 1869, ki sprememb v tej smeri ni prinesla. Kot je že bilo zapisano, tudi ob podelitvi mestnih pravic leta 1911 ni prišlo do poimenovanja ulic. Sledila je prva svetovna vojna in vzpostavitev nove državne tvorbe Kraljevine SHS. Po koncu vojne so originalni mapni listi za mariborsko, celjsko in ptujsko okrožje ostali v Gradcu. Do sprejetja novega enotnega zakona o neposrednih davkih leta 1929⁴⁶ je ostal v veljavi kataster iz leta 1869. Nov kataster je bil vzpostavljen leta 1940.⁴⁷

⁴⁴ Valenčič, Traven, Ljubljanske ulice, str. 10.

⁴⁵ Geodetskauprava Velenje, Kataster Šoštanj/ZKN_2880/0959_0006.djvu (1875) in ZKN_2880/0959_2880_0010.djvu (1905).

⁴⁶ Službene novine Kraljevine SHS, 14. 8. 1929, Zakon o zemljiškem katastru.

⁴⁷ Korošec, Naš prostor, str. 266.

Ustanovitev nove države je dala pobudo za spremembe in novo usmeritev pri uličnem imenovanju v mestih kot je Ljubljana. Odpravljeni so bili nekateri dinastični nazivi in uveljavljeni tisti, ki so ustrezali novim političnim razmeram. Vendar so tudi tu uveljavljali nova splošna načela (1923), po katerih naj bi se uveljavljala le ljubljanska in slovenska zgodovina (znanstveniki, umetniki in drugi kulturni delavci), stara imena pa se naj ne bi spreminjala itn.⁴⁸

Poglejmo, kako je bilo v Šoštanju.

Virov, ki vsebujejo podatke o številčenju hiš po prvi svetovni vojni, ni najti prav veliko. Natančno izdelan Franciscejski kataster je bil v modificirani obliki v uporabi še dolgo v dvajseto stoletje. Spremembe so dodajali kar v karto, »dopolnjevanje pa ni potekalo najbolj usklajeno in enotno.«⁴⁹

⁴⁸ Valenčič, Traven, Ljubljanske ulice, str. 13.

⁴⁹ Golec, Zemljiški katastri 18. in 19. stoletja kot vir za stavbno, gradbeno in urbanistično zgodovino slovenskega ozemlja, 383.

Primerjava sprememb v katastru 1875,⁵⁰ 1905⁵¹ s seznamom prebivalstva 1925–1931⁵² in s seznamom zgradb po starih in novih številkah (1953)⁵³ dokazuje, da preštevilčenja hiš v Šoštanju ni bilo vse do leta 1930, ko je prišlo do poimenovanja ulic in trgov.⁵⁴ Novogradenj v trgu ni bilo in številčenje se ni spreminjalo, zgrajen je bil le nov železni most čez Pako. Med stavbami v trgu, ki jim sledimo skozi čas, je imela stavba Občine še vedno št. 19 (parcelna št. 88).

Poimenovanje ulic in trgov 1930

Na začetku 30. let 20. stoletja je prišlo sočasno ob izgradnji prvega javnega vodovoda do večje spremembe.⁵⁵ Mestna občina Šoštanj, ki jo je vodil župan dr. Fran Mayer, je 31. decembra 1930 izvedla poimenovanje 28 ulic in trgov (24 cest in poti ter 4 trgov), o čemer je poročal tudi šoštanjski kronist Franc Hribernik.⁵⁶

O poimenovanju ulic in trgov priča dokument *Seznam ulic v Šoštanju* v Zgodovinskem arhivu Celje,⁵⁷ vendar je slednji brez hišnih števil.⁵⁸ Podroben seznam je najti šele v dopisu Ljudskega odbora mestne občine Šoštanj o »preimenovanju in obeležbi ulic« iz leta 1953.⁵⁹ V tabeli je naveden nov naziv in naziv, ki je veljal do takrat. Vendar je potrebno poudariti, da omenjeni seznam vsebuje »le« 23 ulic in 3 trge, skupaj 26. Pri tem je govora o Slomškovem trgu, ki naj bi imel eno hišno številko,

Pobrežje⁶⁰ pa je bilo področje na levi strani Pake, kjer je danes termoelektrarna.⁶¹ Obe poimenovanji sta skozi čas izgubili na pomenu.

Poimenovanje ulic in trgov je morda danes Šoštanjčanom nekaj povsem samoumevnega, vendar predstavlja pomemben ukrep modernizacije za uspešno orientacijo v naselju, v katerem se je od prvotne numeracije stavbni fond precej povečal. Ob prebiranju seznama ulic in trgov se kar samo postavi vprašanje, kaj je bilo vodilo občinskih veljakov pri poimenovanjih.

Kot zanimivost navajamo načela, ki jih je postavil Odbor za ulična poimenovanja v Ljubljani leta 1876: »Vsaka ulica, trg in cesta, tudi, če ima le eno hišo, mora imeti svoje ime. Imena se ne smejo ponavljati. Predvsem je treba ohraniti že razširjena in uporabljena imena. Nova imena naj bi dopustili pri ulicah in trgih, ki so brez nazivov ali tedaj, ko že uporabljena imena niso lepa, /.../, pa tudi takrat, kadar bi zaradi zgodovinsko pomembnih spominov na dogodke ali osebe želeli, da se njihova imena ovekovečijo v imenih ulic in trgov.«⁶²

Ni znano ali so tudi v Šoštanju pri poimenovanju ulic in trgov ravnali po podobnih načelih, vsekakor pa so pri tem upoštevali krajevne geografske značilnosti, stara poimenovanja, pomembne zgodovinske osebnosti in osebnosti iz kulture, ki jih navajamo v nadaljevanju.

Šoštanjski trgi

V Šoštanju je bil med trgi najpomembnejši Glavni trg (**Hauptplatz**) s kipom Marije, ki je imel kot trško jedro to poimenovanje iz 19. stoletja. V arhivskem gradivu je najti poimenovanje Kralja Petra trg,⁶³ v spominu Šoštanjčanov pa je bil trg v dvajsetih letih poimenovan tudi kot **Aleksandrov trg**.⁶⁴ Leta 1930 je bil trg glede na seznam poime-

⁵⁰ Geodetska uprava Velenje, Geodetski načrti Šoštanj/0959/ZKN_2880/0959_2880_0006.djvu

⁵¹ Geodetska uprava Velenje, Geodetski načrti Šoštanj/0959/ZKN_2880/0959_2880_0010.djvu

⁵² SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 3, mapa 1931, Seznam prebivalstva 1925–1931.

⁵³ SI_ZAC, MLO Šoštanj, 01, 1953, Seznam zgradb po starih in novih hišnih številkah za naselje Bele vode, Družmirje, Preloge, Gaberke, Lokovica, Ravne, Skorno, Šoštanj, Topolšica, Zavodnja.

⁵⁴ Zasebna zbirka Szabo, Štefan: Šoštanj, ser. 104/4, 2.12.1931.

⁵⁵ Aplinc, Stanovati v Šoštanju, str. 12–13.

⁵⁶ Hribernik, Mesto Šoštanj, str. 79. Leta 1931 je Šoštanj dobil tudi 26 napisnih tabel za ulice, ceste in trge.

⁵⁷ SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 3, m. 1930, Seznam ulic v Šoštanju. Prvič objavljeno v Aplinc: Stanovati v Šoštanju, str. 12–13.

⁵⁸ SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 0060/027/00010, m. 1930, Seznam ulic v Šoštanju, 28. oktober 1930.

⁵⁹ SI_ZAC, OLO Šoštanj, AŠ 89, 417/1–53, št. 18/3–53, Preimenovanje in obeležba ulic; SI_ZAC, OLO Šoštanj, AŠ 88, sig. 417, Preimenovanje ulic.

⁶⁰ MV, Zalar, Spomini na preteklo dobo, 1. zv., str. 82–83.

⁶¹ SI_ARS, Zbirka kart in zemljevidov, Franciscejski kataster Šoštanj, 1825; Hribernik, Mesto Šoštanj, str. 164.

⁶² Valenčič, Traven, Ljubljanske ulice, str. 10.

⁶³ Zemljiška knjiga, Zgodovinski izpisek iz stare knjige, vl. št. 226, k.o. Šoštanj.

⁶⁴ Ustni vir: Vlado, Kojc, 2016.

novan kot **Glavni trg**,⁶⁵ Vendar zasledimo v stari zemljiški knjigi podatek, ki dokazuje, da je bil leta 1934 trg poimenovan **Kralja Petra trg**.⁶⁶ V trgu je bilo 14 hišnih števil, ki so gledano od mostu iz spodnjega dela obkrožale hiše, levo z neparnimi in desno s parnimi številkami: št. 1 (prej 43), št. 2 (tovarna, prej številki 54 in 108), št. 3 (prej 21), št. 4 (prej 55), št. 5 (prej 20), št. 6 (prej 54), št. 7 (stavba Občine, prej št. 19), št. 8 (prej 58), št. 9 (prej 18), št. 10 (prej 59), št. 11 (prej 17), št. 12 (prej 60), št. 13 (prej 16) in št. 14 (prej 14).⁶⁷ V spodnjem delu trga je bil čez Pako že speljan nov železni most.

Zanimiv je tudi razvoj območja, ki je bilo 1930 poimenovano **Prešernov trg**, danes Trg svobode. Skozi 19. stoletje so bile glede na Franciscejski kataster na tem področju parcele z gospodarskimi poslopi meščanskih hiš iz Glavnega trga št. 18, 19, 20 in 21.⁶⁸ Območje je bilo glede na stanje leta 1875 vsaj v spodnjem delu zamejeno s stavbo št. 24, ki pa je 1905 ni bilo več.⁶⁹ S časom je izginila tudi pot na vzhodnem delu (glej sliko). S tem je bilo področje odprto, vendar zaraščeno z drevnino. Kasneje je prišlo do sprememb predvsem na zahodni strani kasnejšega trga proti Paki, kjer so bila dvorišča povsem odstranjena, zgrajeno je bilo tudi več hiš, medtem ko so bile drugod spremembe manjše. Ob poimenovanju ulic in trgov 1931 je imel Prešernov trg 13 hišnih števil. Izstopajoča lokacija trga se je navezovala lahko le na izstopajočo figuro iz

slovenske kulturne zgodovine, čemur je v sodobni perspektivi France Prešeren (1800–1849) kot pregovorno največji pesnik tudi ustrezal.

Bližnji **Vodnikov trg** je bil poimenovan po Valentinu Vodniku (1758–1819) in je imel 1931 ob poimenovanju ulic in trgov 7 hišnih števil.⁷⁰

V seznamu ulic in trgov je bil leta 1930 naveden tudi **Slomškov trg**, vendar njegov položaj ni z gotovostjo potrjen. Ena od možnosti je prostor pri Slomškovem domu (odprt 8. avgusta leta 1928) v bližini farne cerkve sv. Mihaela.⁷¹ Po drugih informacijah pa naj bi bil Slomškov trg pri mestni cerkvi sv. Mohorja in Fortunata.⁷²

Šoštanjske poti in ulice

Nabor imen za poimenovanje ulic in poti je bil deloma povzet po lokalnih in geografskih značilnostih: Cerkevna pot, Grad, Grajska cesta, Na Goricah, Kolodvorska cesta, Metleče, Na Prodeh, Strma pot, Tovarniška pot in Tičnica.

Grajska cesta (11 hišnih števil) je vodila iz gornjega dela Glavnega trga proti Gradu (ena hišna številka). Cerkevna pot je bila pot od križišča Grajske ceste do mestne cerkve sv. Mohorja in Fortunata (8 hišnih števil). Na Goricah je od konca 19. stoletja nastajalo naselje novih hiš (6 hišnih števil). Kolodvorska cesta je bila poimenovana po železniškem kolodvoru, ki je bil zgrajen 1891. V bližini kolodvora je Franc Rajster zgradil hotel Avstrija, občina in Turistično olepševalno društvo pa so zasadili drevored, postavili klopce in poti za sprehajalce.⁷³ Do poimenovanja 1930 so bile ob cesti zgrajene štiri hiše. Hotel Avstrija je bil po drugi svetovni vojni nacionaliziran in poimenovan v Kajuhov dom. Metleče je naselje v bližini Šoštanja, ki je 1931 imelo 13 hišnih števil. Na področju, kjer sta danes kulturni in zdravstveni dom, je nastala ulica Na Prodeh, ki je imela tri hišne številke. Strma pot je imela 6

⁶⁵ SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 3, m. 1930, Seznam ulic v Šoštanju.

⁶⁶ Zemljiška knjiga, Zgodovinski izpisek iz stare knjige, vl. št. 226 k.o. Šoštanj. 31. decembra 1930 je Mestna občina Šoštanj po preimenacijskem načrtu uveljavila ulice in trge. Hiša št. 19 (Mestna hiša) je poslej imela št. 7.

⁶⁷ Geodetska uprava Velenje, Kataster Šoštanj/0959/ZKN_2880/0959_0006.djvu; SI_ZAC, MLO Šoštanj, 01, 1953, Seznam zgradb po hišnih številkah za naselje Bele vode, Družmirje, Preloge, Gaberke, Lokovica, Ravne, Skorno, Šoštanj, Topolšica, Zavodnja. V tem času je bilo v Družmirju 76 hišnih števil. Vas Gaberke je imela 60 hišnih števil, Ravne naselje 161 hišnih števil, Marovška graščina 1 hišno številko (Na vasi, Pristava, razvalina Forhtenek) in Lokovici 129 hišnih števil. Št. 1 (prej 43), št. 2 (tovarna, prej številki 54 in 108), št. 3 (prej 21), št. 4 (prej 55), št. 5 (prej 20), št. 6 (prej 54), št. 7 (stavba Občine prej št. 19), št. 8 (prej 58), št. 9 (prej 18), št. 10 (prej 59), št. 11 (prej 17), št. 12 (prej 60), št. 13 (prej 16) in št. 14 (prej 14);

⁶⁸ AS, Zbirka kart in zemljevidov, Franciscejski kataster Šoštanj, 1825.

⁶⁹ Geodetska uprava Velenje, Geodetski načrti Šoštanj/0959/ZKN_2880/0959_2880_0010.djvu.

⁷⁰ SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 3, m. 1930, Seznam ulic v Šoštanju.

⁷¹ SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 3, m. 1930, Seznam ulic v Šoštanju; SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 3, m. 1928–1940.

⁷² Ustni vir: Jože Delopst, Šoštanj, 2017; Ustni vir: Marija Žugelj, Celje, 2017.

⁷³ MV, Zalar, Spomini na preteklo dobo, 1. zv., str. 112–113; Žmavc, Otok Walcheren, str. 22.

hišnih števil. Tovarniška pot na desnem bregu Pake nasproti tovarne je imela štiri hišne številke. Na Tičnici je bilo 10 hišnih števil.

Strma pot 2 (danes Šlandrova pot)
(Zasebna zbirka Vlada Kojca, Šoštanj.)

Za poimenovanje nekaterih ulic so bila uporabljena tudi imena znanih Slovencev s področja kulture, torej Aškerčeva cesta in Cankarjeva cesta. **Aškerčeva cesta** je bila poimenovana po pesniku Antonu Aškercu (1856–1912), ki je kot kaplan služboval v Škalah pri Velenju od 1894 do 1898. Aškerčeva cesta je imela 28 hišnih števil. **Cankarjeva cesta** je bila poimenovana po Ivanu Cankarju (1876–1918) in je imela 15 hišnih števil. **Kocenova cesta** je dobila ime po profesorju prirodoslovnih ved in znanemu zemljepiscu Blažu Kocenu (1821–1871), ki je bil kaplan v Šoštanju od 1847 do 1849. Kocenova cesta je imela 9 hišnih števil. **Levstikova cesta** je bila poimenovana po pesniku, pisatelju, dramatik, kritiku in jezikoslovcu Franu Levstiku (1831–1887). Levstikova cesta je imela 10 hišnih števil. **Medvedova cesta** je bila poimenovana po teologu, pedagogu in publicistu dr. Antonu Medvedu (1862–1925), ki je na kratko služboval tudi v Šoštanju.⁷⁴ Medvedova cesta je imela 11 hišnih števil. Med poimenovanji cest in ulic po osebnostih torej zasledimo tiste osebnosti, ki so v širšem slovenskem prostoru sprejete kot del kolektivnega spomina, obenem pa so se posamezni izstopajoči

posamezniki v toku življenjske zgodbe navezali tudi na zgodbo lokalnega okolja.

Med Šoštanjčani so bile v preteklosti nekatere pomembne osebnosti, zato so, da bi poudarili njihov pomen, po njih poimenovali tudi nekatere ulice in poti. **Mussijeva pot** je bila poimenovana po Petru Mussiju (1799–1875), ki je v Šoštanju učiteljeval od 1822 do 1872.⁷⁵ Mussijeva pot je imela 3 hišne številke. **Miha Vošnjaka cesta** je bila poimenovana po šoštanskem rojaku, poslancu, politiku in gospodarstveniku Mihaelu Vošnjaku (1837–1920), ki je bil med drugim zaslužen za izgradnjo železniške povezave Celje–Velenje 1891.⁷⁶ Cesta je imela dve hišni številki. **Dr. Josipa Vošnjaka cesta** je bila poimenovana po šoštanskem rojaku, zdravniku, publicistu, poslancu in politiku Josipu Vošnjaku (1834–1911).⁷⁷ Cesta je imela 17 hišnih števil.

Po slovenskih pokrajinah so poimenovali Koroško cesto in Primorsko cesto. Poimenovanji sta se navezali na slovenski pokrajini, ki sta bili z rojaki zunaj meja kraljevine, obenem pa sta se navezali tudi na tradicionalni prometni povezavi, ki sta vodili iz trga. **Koroška cesta** je vodila od mostu čez Pako čez železniško progo mimo takratne nižje gimnazije (Osnovna šola Karla Destovnika-Kajuha) proti Lajšam, čez prelaz Sleme proti Koroški. Koroška cesta je imela 30 hišnih števil. **Primorska cesta**, ki je imela 6 hišnih števil, je vodila iz gornjega dela glavnega trga proti soteski Penk naprej v Savinjsko dolino. Pomembnejše stavbe na Primorski cesti so bile: št. 1 (Vogalna hiša), št. 2 (Vila Franz Woschnagg, kasneje zdravstveni dom) in industrijski vhod v Tovarno usnja Šoštanj.

Po tujih politikih so poimenovali **Massarykovo cesto**,⁷⁸ ki je kazala na zgodovinsko panslovansko in sodobno navezanost nove nacionalne in politične jugoslovanske tvorbe. Cesta je imela 11 hišnih števil. **Nova ulica** je izražala zgolj novo stanje in je imela 4 hišne številke. **Sokolska cesta**, ki je poimen-

⁷⁴ Med julijem 1889 in oktobrom 1890 je bil kaplan v župniji sv. Mihaela v Družmirju pri Šoštanju. 1892 je doktoriral v Rimu in na Dunaju. Od 1894 je na mariborski gimnaziji deloval kot profesor. 1924 je postal papežev tajni častni kornik.

⁷⁵ V polnih 50-letih je dobil visoka odlikovanja in zahvale. Kot zaveden Slovenec je sodeloval tudi s Slomškom in napisal nekaj šolskih knjig, deloval je kot sadjar, čebelar in uvajal hranilništvo.

⁷⁶ Povzeto po Aplinc, Vošnjaki industrialci iz Šoštanja. Šoštanj.

⁷⁷ Vošnjak, Spomini.; Aplinc: Vošnjaki industrialci iz Šoštanja.

⁷⁸ Tomaš Garrigue Masaryk (1850–1937) je bil prvi predsednik Češkoslovaške 1918 do 1935.

sko izpostavljala nacionalni in državotvorni pomen sokolske organizacije, je vodila od Sokolskega doma do Koroške ceste in je imela 11 hišnih številok.

Obdobje okupacije 1941–1945

Takoj po prevratu je nemški okupator spreminjal zunanjo podobo dežele. Odstranili so slovenske napise in jih nadomestili z nemškimi.⁷⁹ V Velenju je župan Tischler pripravil seznam krajev z dvojezičnim poimenovanjem, vendar niso bili nikoli nameščeni.⁸⁰ *Jutro* (1941) prinaša novico o poimenovanju občin. Okrajni vodja je »prekrstil« nekatere občine v celjskem okraju. Šoštanj je bil poimenovan Schönstein in der Steiermark, Šmartno ob Paki je bilo poimenovano v Packenstein. V občini Schönstein in der Steiermark so naselja dobila naslednja imena: Šoštanj – Schönstein, Družmirje – Schmersdorf, Gaberke – Gaberk, Lokovica – Lokowitzen, Ravne – Raune. V takratni občini Topolšica je Topolšica dobila ime Topolschitz, Bele vode – Weisswasser, Št. Florjan – St. Florian, Skorno pri Šoštanju – Skorno Schönstein, Šentvid – St. Veit, Zavodnje – Savodne.⁸¹ Omenjene navedbe potrjuje tudi karta poštnege območja Šoštanj iz 1943.⁸²

Odstranjeni so bili vsi slovenski napisi z izjemo slovenskih napisov na pokopališčih, cerkvah, znamenjih, opozorilni napisi (železnica in križišča). Četrtega julija 1943 so dobili kraji v občini Šoštanj nova imena: Lokowitzen – Bergwiesen, Raune – Forchtenegg, St. Veit – Kärtnernthörl (prelaz proti Črni), St. Florian bei Schönstein – Katzenstein, Savodne – Schauenberg (zaradi lepega razgleda), Skorno Schönstein – Schorling, Topolschitz – Warmbad Schönstein. Z novim poimenovanjem je želel okupator izbrisati sledi slovenstva v krajevnih imenih. Dve poimenovanji so iskali v gradovih, termalnem vrelcu, poimenovanje Lokovice v Bergwiesen pa je bilo glede na lego neprimerno.⁸³

Po okupaciji 1941 so bile odstranjene rdeče jugoslovanske hišne tablice, ki so bile nadomeščene v zeleni štajerski barvi. Glede na ohranjene hišne številke, številčenje ni bilo spremenjeno. Podatkov o okupatorjevem poimenovanju ulic ni najti, vemo pa, da je bila uporabljena nemška oblika pisanja krajevnih imen.⁸⁴ Vendar ne prav v vseh primerih. Prebivalstvo je v kolektivnem spominu ohranilo spomin na Adolf Hitler Platz⁸⁵ in Mussi Gasse,⁸⁶ kar dokazujejo ohranjene hišne številke. Po generalu Lanzu naj bi bil poimenovan glavni trg v Šoštanju.⁸⁷ Vodnikov trg v Šoštanju je bil poimenovan po vice-admiralu Wilhelmu von Tegetthoffu (1827–1871).⁸⁸ Poimenovanje po Horstu Weesslu navajamo zaradi morebitnega evidentiranja v prihodnosti. Prešernov trg pa naj bi bil poimenovan v Helden Platz (trg herojev).⁸⁹ Te navedbe bo potrebno v prihodnosti še potrditi.

Kot primer poimenovanja hišnih ulic skozi čas je predstavljena hišna številka 71. Po prvem številčenju opisanem v Franciscejskem katastru se je številka 71 obdržala vse do leta 1930, ko je bila poimenovana kot Mussijeva pot. V času okupacije se je poimenovanje obdržalo v nemški obliki, po poimenovanju 1953 pa je hiša dobila novo hišno številko 1 na Gregorčičevi cesti.

Kot naslednji primer poimenovanja ulic skozi čas je predstavljena hišna številka 10. Po prvem številčenju opisanem v Franciscejskem katastru se je številka 10 obdržala vse do leta 1930, ko je bila poimenovana kot Levstikova cesta 4. V času okupacije je bila poimenovana kot Rosegger Gasse 4.⁹⁰ Leta 1953 pa je dobila hišno številko 2 na Levstikovi cesti.

⁷⁹ Straka, Manfred; Sattner, Wilhelm: Ortsverzeichnis zur Gemeindegrenzkarte von Untersteiermark. Gradivo za interno uporabo je vsebovalo nemška imena krajev, ki so bila v uporabi v habsburški monarhiji.

⁸⁰ Ževart, Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini, str. 95.

⁸¹ Jutro, Iz Spodnje Štajerske. 8. oktober 1941, XIX, leto XXI, št. 236, str. 5.

⁸² MUS, Fond TUŠ, AŠI, m. 4, sig.1, Plan des Postenbereiches Schönstein.

⁸³ Ževart, Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini, str. 95–96.

⁸⁴ Ževart, Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini, str. 95.

⁸⁵ Ustni vir: Edi Vučina, Šoštanj, 2017; Ustni vir: Danilo Čebul, Šoštanj, 2017.

⁸⁶ Zasebna zbirka Vlado Kojc, Šoštanj.

⁸⁷ Ževart, Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini, str. 76.

⁸⁸ Ustni vir: Danilo Čebul, Šoštanj, 2017. Čebulovo trditev potrjuje uradni dopis finančnega urada, ki ga hrani vir.

⁸⁹ Ustni vir: Danilo Čebul, Šoštanj, 2016. Čebul trditev dokazuje s pismi njegovega starega očeta, ki jih je pošiljal iz koncentracijskega taborišča Dachau na naslov njegove sestre pri Trzanu v Šoštanju.

⁹⁰ Peter Rosegger (1843–1918) je bil Avstrijski pisatelj in pesnik, nominiran za Nobelovo nagrado.

Hišne tablice skozi čas (Zasebna zbirka Vlada Kojca, Šoštanj.)

Hišne tablice skozi čas (Zasebna zbirka Boštjana Vrhovnika, Šoštanj.)

Hišne tablice skozi čas, Glavni trg (Zasebna zbirka Edi Vučina, Šoštanj.)

Poimenovanje ulic in trgov 1953

Po drugi svetovni vojni je prišlo po spremembi državne strukture in družbenega sistema tudi do sprememb na področju poimenovanja ulic, ki so potekale v skladu z zakonom o imenih naselij in označevanju trgov, ulic in hiš iz leta 1948.⁹¹ Zakon je med drugim določal, da se za imena ulic in trgov lahko uporabijo imena znamenitih oseb, dogodkov, datumov, zemljepisna, zgodovinska imena itn. »Ne smejo pa se uporabiti imena oseb in dogodkov, ki niso bili v skladu s trenutno družbeno in narodnostno stvarnostjo. Preimenovanje naj poteka tako, da ne bo okrnjena zgodovinska kontinuiteta, da pa mora v novih imenih ulic in trgov dobiti svoj odsev iz NOB.«⁹²

⁹¹ Zakon iz 23. februarja 1948.

⁹² Valenčič, Traven, Ljubljanske ulice, str. 16.

Leta 1953 v dopisu Ljudskega odbora mestne občine Šoštanj o »preimenovanju in obeležbi ulic« najdemo podroben seznam ulic in trgov.⁹³ V dopisu je podrobno navedeno, da so uvedene spremembe v skladu z zakonom⁹⁴ in sklepom MLO Šoštanj z dne 1. junija 1948 in odlokom OLO Mozirje z dne 27. januarja 1948.⁹⁵ Z novimi imeni, ki so spominjala na NOB, revolucijo ter na za osvoboditev zaslužne osebe so bili spremenjeni predvsem nazivi, ki niso več ustrezali novi družbeni stvarnosti. Nove napisne table so bile nameščene na vsakem vhodu v ulico, cesto, trg ali naselje. Nove hišne tablice so prejeli tudi hišni lastniki po novem zaporedju hi-

⁹³ SI_ZAC, OLO Šoštanj, f1, 1953,

⁹⁴ Zakon o ljudskih odborih, čl. 12 in 50; Uradni list LRS št. 10/48, Zakon o imenih naselij in označbi trgov, ulic in hiš; Uradni list LRS št. 24/136-52, Pravilnik o označevanju imen naselij, ulic in trgov ter označevanju hiš.

⁹⁵ SI_ZAC, OLO Šoštanj, f1, 1953.

šnih števil. ⁹⁶ Stare tablice iz Kraljevine Jugoslavije so bile rdeče barve z belim napisom, imele pa so modro – belo obrobo. Nove tablice so ohranjale rdečo barvo z belim napisom in belo obrobo.

Šoštanjski trgi

Glavni trg je po drugi svetovni vojni postal del splošnega ljudskega premoženja, ⁹⁷ nato pa je bil leta 1953 poimenovan **Trg maršala Tita**, kasneje, v 80. letih pa je bil poimenovan v **Trg bratov Mravljakov**, kar je ostalo nespremenjeno tudi po osamosvojitvi Slovenije 1991. Trg je bil poimenovan po bratih Mravljak iz Šoštanja. Dušan (1914–1943) je bil zdravnik, partizan in je padel 1943 v Pohorskem bataljonu, njegov brat Božo (1917–1942) je bil predvojni komunist, partizan in je bil ustreljen kot talec 1942.

Danes ima Trg bratov Mravljakov zaradi preštevilčenja 16 hišnih števil. Občinska stavba št. 9 (prej št. 7), ki ji sledimo skozi čas, je imela to vlogo vse do petdesetih let (1955), ko je bil sedež občine prestavljen v novo stavbo (hišna št. 12), ki je nastala v gornjem delu Trga svobode. Stavba stare občinske stavbe (hišna št. 9) na Trgu bratov Mravljakov je bila 1985 po odloku o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini Velenje razglašena za kulturni, oziroma zgodovinski spomenik. Leta 1974 je Društvo upokojencev Šoštanj postalo imetnik pravice uporabe nekdanje občinske stavbe št. 9. ⁹⁸ Marijin kip, postavljen sredi trga leta 1892, je zaznamoval njegovo podobo vse do leta 1952, ko je bil po 60 letih odstranjen. Po 38 letih (1990) je bil kip ponovno postavljen v trgu, vendar z orientacijo proti severozahodu. ⁹⁹

Na **Prešernovem trgu** je prišlo po drugi svetovni vojni do večjih sprememb, porušenihi je bilo več manjših hiš (št. 15, 13, 12) in gospodarskih poslopij v zgornjem zahodnem delu, kjer je bila 1955 zgrajena nova stavba občine in razširjena Aškerčeva cesta. ¹⁰⁰ Leta 1953 je bil dotedanji Prešernov trg

poimenovan kot **Trg svobode**, v katerem je bilo 10 hišnih števil. Po preureditvi trga je bil vanj postavljen spomenik padlim borcem in žrtvam okupatorjevega nasilja iz Šoštanja in okolice v času druge svetovne vojne. ¹⁰¹ Spomenik je bil sprva izveden v belem marmorju, po preureditvi pa je bil izveden v črnem marmorju. Pomembnejše stavbe na trgu so: Dom sindikatov, stavba občine (1955), ¹⁰² stavba Konzumnega društva za Slovenijo ¹⁰³ zgrajena 1925 (kasneje Kovinotehna), ki je bila porušena 2009. V spodnjem delu trga je bila 1969 zgrajena betonsko opečna stavba trgovine Merx na mestu prvega gasilskega doma Prostovoljnega gasilskega društva Šoštanj (prej Freiwillige Feuerwehr Schönstein, ustanovljeno 1879), ki je dobilo novo stavbo pri novem mostu proti termoelektrarni.

Vodnikov trg je bil leta 1953 preimenovan v **Prešernov trg**, ki je imel 10 hišnih števil, kar se je obdržalo vse do današnjega časa. V 80-ih letih je bilo porušenihi več hiš, ki so jih nadomestile visoke stanovanjske stavbe – bloki, ki s svojo pojavo izstopajo iz starega trškega jedra in omejujejo mestno veduto. Vodnikovo ime pa se je v Šoštanju vendarle ohranilo, kot **Vodnikova cesta** (prej Mihaela Vošnjaka cesta) z eno hišno številko. Cesta povezuje Tekavčevo cesto in cesto Matije Gubca. Leta 2013 je imela Vodnikova cesta 3 hišne številke.

Šoštanjske ulice

Pri poimenovanju ulic in trgov 1953 je bil deloma ohranjen nabor geografskih imen, kot so **Koroška cesta**, **Goriška cesta** (prej Medvedova), **Metleče**, **Primorska cesta**, **Korotanska cesta**, ki je bila kasneje poimenovana v **Tekavčevo cesto** in **Tovarniška cesta** ter **Nova cesta**, ki sta obdržali svoje poimenovanje vse do danes. Za poimenovanje so bila uporabljena tudi imena znanihi Slovencev s področja kulture. Taki primeri so **Aškerčeva cesta**, **Cankarjeva cesta**, **Levstikova cesta**, ki so obdržale poimenovanje. Novo poimenovanje pa so predstavljale: **Gregorčičeva cesta**, **Prešernov trg**, **Vo-**

⁹⁶ SI_ZAC, OLO Šoštanj, f1, 1953.

⁹⁷ Zemljiška knjiga, Zgodovinski izpisek iz stare knjige, vl. št. 226 k.o. Šoštanj, Vložek 28. marec 1950.

⁹⁸ Zemljiška knjiga, Zgodovinski izpisek iz ročne knjige, vl. št. 526, k.o. Šoštanj.

⁹⁹ SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 2, m. 1925, Splošne zadeve.

¹⁰⁰ Stavba občine je bila zgrajena 1955.

¹⁰¹ Osrednji spomenik na katerem so imena 249 padlih borcev in žrtev okupatorjevega nasilja iz Šoštanja, Družmirja, Gaberk, Raven, Topolšice, Belih vod, Florjana in Lokovice. Spomenik je projektiral ing. Zdenko Didek, izdelal pa ga akademski kipar Božo Pengov.

¹⁰² Kljajič, Velenje po letu 1945, str. 365.

¹⁰³ SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 2, m. 1925, Splošne zadeve.

dnikova cesta. Gregorčičeva cesta (prej Mussijeva pot) je bila poimenovana po duhovniku in pesniku Simonu Gregorčiču (1844–1906). Danes ima ulica dve hišni številki.

Po pripadnikih partizanskega gibanja, ki niso bili iz Šoštanja, so bile poimenovane Heroja Rozmana naselje, Ulica Lole Ribarja, Heroja Gašperja cesta, Heroja Tomšiča naselje, Šlandrova pot in Heroja Šercerja naselje. **Heroja Rozmana naselje** (prej Gorice) je bilo poimenovano po španskem borcu, partizanu, generalu in narodnemu heroju Francu Rozmanu – Stanetu (1912–1944). Cesta vodi od križišča pri Plamenici proti Goricam mimo Ježovnika. **Ulica Lole Ribarja** (prej Kolodvorska cesta) je bila poimenovana po politiku, komunistu in narodnemu heroju Ivu Loli Ribarju (1916–1943). Ulica je segala od križišča pri Kajuhovem domu do reke Pake, na kateri je bil na začetku 50. let zgrajen most, zato je bila ulica podaljšana vse do Termoelektrarne Šoštanj. Ulica ima danes 11 hišnih številk. **Heroja Gašperja cesta** (prej Masarykova) vodi od križišča Koroške ceste do Metleč proti Topolšici in ima 17 hišnih številk. **Heroja Tomšiča naselje** (prej Prode), ki je imelo 1953 tri hišne številke, je bilo poimenovano po Tonetu Tomšiču – Gašparju (1910–1942). Danes tega poimenovanja v Šoštanju ne najdemo več. Ob izgradnji kulturnega doma (1974) z glasbeno šolo in zdravstvenega doma z lekarno 1960 je na tem področju nastal nov **Lampretov trg**, ki ima danes 4 hišne številke. Trg je dobil ime po šoštanjskem rojaku, duhovniku Jožetu Lampretu (1903–1969). Del tega področja, nekdanje imenovano Sejmišče, je bil tudi znani šoštanjski bazen (cesta Lole Ribarja), zgrajen 1964. Zaradi dotrajanosti in novih gospodarskih namenov ga je 2009 nadomestil nakupovalni center. **Šlandrova pot** (prej Strma pot) je bila poimenovana po Slavku Šlandru – Alešu (1909–1941), predvojnem komunistu, ki so ga leta 1941 kot talca ustrelili v Mariboru. Danes ima Šlandrova pot 8 hišnih številk. **Heroja Šercerja naselje** (prej Tičnica) je bilo poimenovano po Ljubu Šercerju (1915–1941). Poimenovanje je bilo spremenjeno in danes ima **Cesta Ljuba Šercerja** 9 hišnih številk.

Cerkvena pot je bila poimenovana kot **Partizanska pot** in Grajska cesta v **Cesto talcev**. Ob Cesti talcev stoji spomenik talcem, ki so bili ustreljeni po napadu na Šoštanj 10. oktobra 1941. Cesta vodi od gornjega dela Trga bratov Mravljakov proti Lo-

kovici, mimo Graščine do Križnika. Cesta talcev ima danes 25 hišnih številk. **Kajuhova cesta** (prej dr. Josipa Vošnjaka cesta) je bila poimenovana po šoštanjskem rojaku, pesniku in partizanu Karlu Destovniku – Kajuhu (1922–1944). Kajuhova cesta ima danes 29 hišnih številk. **Matija Gubca cesta** (prej Kocenova cesta) je bila poimenovana po simbolu kmečkih uporov Matiji Gubcu. Cesta vodi od Plamenice (bivša Strojnikova žaga) do Koroške ceste. Kasneje poimenovana Cesta Matije Gubca ima danes 14 hišnih številk.

Po slovenskih pokrajinah so bile leta 1953 poimenovane tri ceste. **Koroška cesta** je speljana proti severu čez prelaz Šentvid v Črno na Koroškem. Koroška cesta ima danes 56 hišnih številk. **Primorska cesta**, ki pelje proti zahodu skozi sotesko Penk v Savinjsko dolino, ima danes 23 hišnih številk. Obe cesti sta obdržali staro poimenovanje. **Korotanska cesta** (prej Sokolska cesta) je bila poimenovana z arhaičnim imenom za staro slovansko tvorbo Karantanijo. Nekaj let kasneje je prišlo do novega poimenovanja v **Tekavčevo cesto**. Poimenovana je bila po družini Tekavc: Jože, Jožefa, Marica, Jože–Pumi, ki so padli kot partizanski borci leta 1942–1943. Družina Tekavc je živela na Tekavčevi cesti, ki ima danes 17 hišnih številk.

Danes je poimenovanje ulic in trgov z nekaj manjšimi spremembami praktično enako kot leta 1953. Spremembe so opazne kot jezikovno drugačen zapis: Ulica Lole Ribarja v Cesta Lole Ribarja, Matije Gubca cesta v Cesta Matije Gubca, Heroja Gašperja cesta v Cesta heroja Gašperja. Dve naselji sta bili spremenjeni v cesti: Heroja Rozmana naselje v Cesta heroja Rozmana, Heroja Šercerja naselje v Cesta heroja Šercerja. Povsem je bilo spremenjeno poimenovanje Trg maršala Tita v Trg bratov Mravljakov, Heroja Tomšiča naselje v Trg Jožeta Lampreta, Korotanska pa je bila spremenjena v Tekavčevo cesto. Obrežje je bilo nekdanje področje, kjer je danes Termoelektrarna Šoštanj, ki pa je po izgradnji mostu čez Pako dobila na podaljšani ulici Lole Ribarja hišno št. 18 (nekaj hiš je bilo do danes odstranjenih). Z Goric je bilo od srede 70. let prejšnjega stoletja zaradi intenzivnega delovanja Rudnika lignita Velenje odstranjeno večje število hiš, farna cerkev sv. Mihaela, župnišče, kaplanija in Kulturni dom (prej Slomškov dom). Nova ulica danes nima več hišnih številk. Zmanjšalo se je tudi število hiš na Cankarjevi cesti.

Ulice in število hiš v Šoštanju leta 1931, 1953 in 2013¹⁰⁴

	Poimenovanje leta 1930	Poimenovanje leta 1953		Poimenovanje 2013	
	Ulica/trg	Št. hiš	Ulica/trg	Ulica/trg	Št. hiš
1	Aškerčeva cesta	28	Aškerčeva cesta	Aškerčeva cesta	32
2	Cankarjeva cesta	15	Cankarjeva cesta	Cankarjeva cesta	25
3	Cerkvena pot	8	Partizanska pot	Partizanska pot	16
4	Grajska cesta	11	Cesta talcev	Cesta talcev	25
5	Na Goricah	6	Heroja Rozmana naselje	Cesta heroja Rozmana	6
6	Grad	1	–	–	–
7	Kolodvorska cesta	4	Ulica Lole Ribarja	Cesta Lole Ribarja	11
8	Koroška cesta	30	Koroška cesta	Koroška cesta	56
9	Kocenova cesta	9	Matije Gubca cesta	Cesta Matije Gubca	14
10	Kralja Petra trg/Glavni trg	14	Trg maršala Tita	Trg bratov Mravljakov	16
11	Levstikova cesta	10	Levstikova cesta	Levstikova cesta	18
12	Massarykova cesta	11	Heroja Gašperja cesta	Cesta heroja Gašperja	17
13	Medvedova cesta	11	Goriška cesta	Goriška cesta	9
14	Musijeva pot	3	Gregorčičeva cesta	Gregorčičeva cesta	2
15	Metleče naselje	13	Metleče	Metleče	79 ¹⁰⁴
16	Nova ulica	4	Nova ulica	–	–
17	Na Prodeh	3	Heroja Tomšiča naselje	Trg Jožeta Lampreta	4
18	Primorska cesta	6	Primorska cesta	Primorska cesta	23
19	Prešernov trg	13	Trg svobode	Trg svobode	10
20	Sokolska cesta	11	Korotanska/Tekavčeva	Tekavčeva cesta	17
21	Strma pot naselje	6	Šlandrova pot	Šlandrova pot	8
22	Vodnikov trg/ul	7	Prešernov trg	Prešernov trg	10
23	Miha Vošnjaka cesta	2	Vodnikova cesta	Vodnikova cesta	3
24	dr. Josipa Vošnjaka cesta	17	Kajuhova cesta	Kajuhova cesta	29
25	Tovarniška pot	4	Tovarniška pot	Tovarniška pot	14
26	Tičnica	10	Heroja Šerčerja naselje	Cesta heroja Šerčerja	9
27	Slomškov trg	1	–	–	–
28	Obrežje	–	–	–	–
	SKUPAJ	258			453

Sklep

Poznati mesto, pomeni spoznati njegov značaj, ki ga zaznavamo skozi njegove ulice in trge, parke in poti, vodne in zelene površine. Pozorno opazovanje odkriva spremembe, s katerimi je bil življenjski vsakdan Šoštanjčanov moderniziran tudi z morda manj opaznimi, pa vendarle potrebnimi hišnimi številkami. Z industrializacijo se je močno poveča-

lo število hiš, povečalo se je tudi število prebivalstva. Od prvega številčenja hiš, ki se je obdržalo vse do začetka tridesetih let 20. stoletja, je mesto dobilo ulice, trge in poti, v kasnejši dobi tudi manjši park. Modernizacijo je zaustavil čas druge svetovne vojne, po vojni pa močan industrijski razvoj vzhodnega dela Šaleške doline. Ob prvem poimenovanju ulic in trgov odkrivamo tako stara poimenovanja kot tudi nova, ki so se navezovala na osebnosti iz zgodovine in predvsem slovenske kulture. V času druge svetovne vojne je nemški okupator v skladu z raznarodovalnimi nameni močno posegel na to področje. Preimenovana ali ponemčena so bila vsa imena ulic in trgov. Kasnejša povojna poimenovanja so sledila novi družbeni stvarnosti, uporabljaje-

¹⁰⁴ SI_ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 3, m. 1930, Seznam ulic v Šoštanju; SI_ZAC, OLO Šoštanj, AŠ 89, sign. 417, Preimenovanje ulic v Šoštanju 1953; Občina Šoštanj, Poimenovanje ulic 2013. V višjem skupnem številu hiš so upoštevane tudi nekatere hiše izven mesta.

¹⁰⁵ Podatek je iz 2016, vir: Občina Šoštanj, urad za Okolje in prostor.

na so bila predvsem po izstopajočih osebnostih iz narodnoosvobodilnega ali revolucionarnega boja.

Primerjava seznamov ulic in števila hišnih števil kaže na to, da se od prvotnega poimenovanja leta 1930 število ulic ni povečalo, po drugi strani pa se je število hišnih števil na nekaterih območjih mesta močno zmanjšalo. V zadnjem času se število novih hiš povečuje na nekaterih nepozidanih mestnih površinah, vendar je to manj opazno ob povečanju okoliških naselij. Ta pojav priča o zastoju širitve mesta v primerjavi z drugimi okolji, za kar je bilo v preteklosti več razlogov: pospešena industrializacija, izkoriščanje premoga in širitev področja ugreznine, spremembe državnih struktur in hkratno poimenovanje ulic in trgov, selitev sedeža občine itn. Vse to pa je imelo za posledico migracije, to je bil sprva proces dnevnih migracij k delovnemu mestu, kasneje pa je prišlo do končne izselitve. Vendar je izseljevanje realno zajemalo veliko večje območje od obravnavanega v pričujoči razpravi. Gre za velik del Šoštanja, naselja Družmirje, Preloge, del Gaberk, ki so v občini Šoštanj doživela izjemno degradacijo okolja in končno izselitev prebivalstva. Obravnava tega širšega območja prav gotovo presega okvir te razprave in predstavlja izziv za prihodnost. Kljub negativnim trendom in stagnaciji pa v zadnjih desetletjih Šoštanj počasi vendarle dobiva podobo mesta, ki pa ga danes ne zaznamuje več usnjarstvo, ampak energetika in drugi gospodarski dejavniki Šaleške doline. Od osamosvojitve 1991 in vnovične ustanovitve občine Šoštanj 1995 je spričo nove družbene stvarnosti prišlo do novih pobud za poimenovanje ulic in trgov v Šoštanju, vendar pa iz različnih razlogov slednje niso bile uspešne.

Viri in literatura

Arhivski viri

Arhiv Republike Slovenije (AS)

AS, 177/C/F/C411/s/PT.

AS, 177/C/R/C411/g/E01 in E02.

AS, Franciscejski kataster 1825 za Šoštanj, C206A03.

AS, Zbirka kart in zemljevidov, Franciscejski kataster Šoštanj, 1825.

Geodetska uprava Velenje

Geodetski načrti Šoštanj/0959/

ZKN_2880/0959_2880_0006.djvu

Geodetski načrti Šoštanj/0959/

ZKN_2880/0959_2880_0010.djvu.

Kataster Šoštanj/ZKN_2880/0959_0006.djvu (1875).

Kataster Šoštanj/ZKN_2880/0959_2880_0010.djvu (1905).

Muzej usnjarstva Šoštanj

MUS, Fond TUŠ, AŠ1, m. 4, sig.1, Plan des Postenbereiches Schönstein.

Muzej Velenje (MV)

Janisch, Josef Andreas: *Topographisch-statistisches Lexikon von Steiermark*: mit historischen Notizen und Anmerkungen. Bd. 3.: S–Z, str. 753–1492. Graz: Leykam–Josefstahl, 1878.

Schmutz, Carl: *Historisch Topografische Lexicon von Steyermark*, III. Theil. Bd. Graz, 1822.

Zalar, Zalka: *Spomini na preteklo dobo*. 1. in 2. zvezek. Rokopis, 1952.

Muzej Velenje, Muzej usnjarstva na Slovenskem: Schönstein, Hauptplatz 1908, M Ruppe, 1908, akvarel.

Nadškofijski arhiv Maribor (NŠAM)

NŠAM, Status Animarum 1846–1852, 1869–1878, 1889–1915, 1916–1924.

Občina Šoštanj

Poimenovanje ulic 2013.

Okrajno sodišče Velenje

Zemljiška knjiga, Zgodovinski izpisek iz ročne knjige, vl. št. 526, k.o. Šoštanj.

Zemljiška knjiga, Zgodovinski izpisek iz stare knjige, vl. št. 226, k.o. Šoštanj.

Zavod za varstvo kulturne dediščine, območna enota Celje (ZVKDS OE Celje)

ZVKD, OE Celje, Strokovne podlage za razglasitev kulturnih spomenikov v občini Šoštanj, 2005.

Zgodovinski arhiv Celje (ZAC)

- SI_ZAC/1019, Družina Woschnagg, AŠ 1, Kupno pismo 14. februar 1788.
 SI_ZAC/0060, Občina Šoštanj, AŠ 2, m. 1925, Splošne zadeve.
 SI_ZAC/0060, Občina Šoštanj, AŠ 3, m. 1928–1940.
 SI_ZAC/0060, Občina Šoštanj, AŠ 0060/027/00010, m. 1930, Seznam ulic v Šoštanju, 28. oktober 1930.
 SI_ZAC/0060, Občina Šoštanj, AŠ 3, mapa 1931, Seznam prebivalstva 1925–1931.
 SI_ZAC/0180, OLO Šoštanj, AŠ 88, sig. 417, Preimenovanje ulic.
 SI_ZAC/0180, OLO Šoštanj, AŠ 89, 417/1–53, št. 18/3–53, Preimenovanje in obeležba ulic.
 SI_ZAC/0201, MLO Šoštanj, 01, 1953, Seznam zgradb po hišnih številkah za naselje Bele vode, Družmirje, Preloge, Gaberke, Lokovica, Ravne, Skorno, Šoštanj, Topolšica, Zavodnja.

Zasebni viri

- Zasebna zbirka Boštjan Vrhovnik, Šoštanj.
 Zasebna zbirka Szabo Štefan, Šoštanj, ser. 104/4, 2. december 1931.
 Zasebna zbirka Vlado Kojc, Šoštanj.
 Zasebna zbirka Edi Vučina, Šoštanj.

Časopisje in serijske publikacije

- Domovina*. Iz Šoštanja, l. 2, 2. julij 1892, št. 34, str. 147.
Gemeinden Ortshaften Derzechnik, Obersteiermark III. Graz: 1900.
Jutro. Iz Spodnje Štajerske, l. 21, 8. oktober 1941, št. 236, str. 5.
Obširen imenik krajev na Štajerskem. Wien: c. kr. Statistična centralna komisija, 1883, str. 256–259.
Orts-Repertorium des Herzogthumes Steiermark auf Grundlage der Volkszählung vom 31. 12. 1869 bedrbeitet. Graz: k. k. statistischen Central-Commission, 1872, str. 128–131.

- Službene novine Kraljevine SHS*, 14. 8. 1929, Zakon o zemljiškem katastru.
Specialni krajevni repertorij Avstrijskih dežel, izdelan na podlagi ljudskega štetja z dne 31. 12. 1910. IV. Štajersko. Dunaj: c. kr. Statistična centralna komisija, 1918, str. 141–143.
Specialni repertorij krajev na Štajerskem: na novo predelan po rezultatih popisa ljudstva dne 31. decembra 1890. Wien: c.kr. Centralna statistična komisija, 1893, str. 358–363.
Südsteiersche Post. Schönstein, l. 12, 2. julij 1892, št. 62, str. 2.
Uradni list LRS št. 10/48, Zakon o imenih naselij in označbi trgov, ulic in hiš.
Uradni list LRS št. 24/136–52, Pravilnik o označevanju imen naselij, ulic in trgov ter označevanju hiš.
Vorläufige ergebnisse der Volkszählung vom 31. Dezember 1910 in den im reichsrate vertretenen Königreichen und Ländern. Brünn: k. k. Statistischen Zentralkommission, 1911, str. 27.

Ustni viri

- Danilo Čebul, Šoštanj, 2016, 2017.
 Jože Delopst, Šoštanj, 2017.
 Vlado Kojc, Šoštanj, 2016.
 Edi Vučina, Šoštanj, 2017.
 Marija Žugelj, Celje, 2017.

Literatura

- Aplinc, Miran: *Stanovati v Šoštanju*. V: Planko, Lado (ur.): Šaleški razgledi. Velenje, zv. 14., leto 2012.
 Aplinc, Miran: *Vošnjaki industrialci iz Šoštanja*. Šoštanj: Zavoda za kulturo, 2005.
 Avguštin, Cene: *K problematiki meščanske stanovanjske kulture v 16. in 17. stoletju na Gorenjskem*. V: Zbornik za umetnostno zgodovino. Nova vrsta, l. 7 (1965), str. 93–106, 94.
 Curk, Jože: *Delež italijanskih gradbenikov na Štajerskem v 16. in 17. stoletju*. V: Zbornik za umetnostno zgodovino. Nova vrsta, l. 7 (1965), str. 37–72, str. 58.
 Curk, Jože: *Trgi in mesta na slovenskem Štajerskem: urbano gradbeni oris do začetka 20. stoletja*. Maribor: Založba Obzorja, 1991.

- Golec, Boris: *Zemljiški katastri 18. in 19. stoletja kot vir za stavbno, gradbeno in urbanistično zgodovino slovenskega ozemlja*. V: Arhivi, 33, 2010, št. 2, str. 339–396.
- Grabnar, Marija in Rajšp, Vincenc: *Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787*, Karte, 5. zvezek. Ljubljana: Znanstveno raziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Arhivi Republike Slovenije, 1999, sekcija 163.
- Grabnar, Marija in Rajšp, Vincenc: *Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787*, Opisi, 5. zvezek. Ljubljana: Znanstveno raziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Arhivi Republike Slovenije, 1999, sekcija 163, str. 41–60.
- Hribnik, Franc in Ravnikar, Tone (ur., avtor dodatnega besedila): *Mesto Šoštanj – zgodovinski opis*. Šoštanj: Občina Šoštanj, 1998.
- Kaiser, Joseph Franz: *Litografirane podobe slovenještajerskih mest, trgov in dvorcev* (Stara Kaiserjeva suita 1824–1833). Maribor: Umetniški kabinet Primož Premzl, 1999.
- Kljajič, Damijan: *Velenje po letu 1945*. V: Ravnikar, Tone (ur.): *Velenje, Razprave o zgodovini mesta in okolice*. Velenje: Mestna občina, 1999, str. 359–413.
- Koren Božiček, Milena: *Umetnostno zgodovinski oris mestnega jedra in ostalih objektov v Šoštanju*. V: Ravnikar, Tone (ur.): *Prispevki k zgodovini Šaleške doline. Šaleški razgledi 2*. Titovo Velenje: Kulturni center Ivan Napotnik, 1989, str. 134–169.
- Korošec, Branko: *Naš prostor v času in projekciji*. Ljubljana: Geodetski zavod SR Slovenije, 1979.
- Krajevni leksikon Dravske banovine.
- Poles, Rok: *Internetno brskanje*. V: List: revija za kulturna in druga vprašanja občine Šoštanj in širše – Kulturni listi, leto XXI, št. 18, september 2016, str. 14.
- Stopar, Ivan: *Grajske stavbe v vzhodni Sloveniji, med Solčavskim in Kobanskim: občine Mozirje, Velenje, Slovenj Gradec, Ravne, Maribor – Ruše*. 4. knjiga, Ljubljana: Viharnik: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1993, str. 75–78.
- Straka, Manfred: *Ortsverzeichnis zur Gemeindegrenzkarte von Untersteiermark, Miesstal Übermurggebiet*. Graz, 1940.
- Studen, Andrej: *Moderna Avstrijski popisi prebivalstva 1857–1910*. V: Šterbenc Svetina, Barbara (ur.), Kolenc, Petra (ur.), Godeša, Matija (ur.): *Zgodovinski pogledi na zadnje državno ljudsko štetje v avstrijskem Primorju 1910*. Ljubljana: Založba ZRC, 2012, str. 25–36.
- Studen, Andrej: *Uvedba modernih popisov prebivalstva*. V: Cvirn, Janez (ur.): *Slovenska kronika XIX. stoletja*. – Knj. 1: 1800–1860. Ljubljana: Nova revija, 2001, str. 443–444.
- Valenčič, Vlado; Traven, Rezka: *Ljubljanske ulice: izdano ob 35. obletnici osvoboditve Ljubljane*. Ljubljana: Geodetska uprava Skupščine mesta, 1980.
- Vilfan, Sergej: *Pravna zgodovina Slovencev od naselitve do zloma stare Jugoslavije*. Ljubljana: Slovenska matica, 1961.
- Vogelnik, Dolfe: *Prebivalstvo LR Slovenije: Prebivalstvo po naseljih v razdobju 1869–1953*. 1. knjiga. Ljubljana: RSS, 1961, tipkopis.
- Vošnjak, Josip: *Spomini*. Ljubljana: Slovenska matica, 1982.
- Ževart, Milan: *Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini*. Ljubljana: Knjižnica OF 5, 1977.
- Žmavc, Janez: *Otok Walcheren: Mladost v mojem Šoštanju*. Slovenj Gradec–Šoštanj: Cerdonis in Zavod za kulturo, 2005.

Zusammenfassung

„JEDE GASSE, JEDER PLATZ UND JEDE STRASSE, AUCH WENN SIE NUR EIN HAUS HABEN, MÜSSEN EINEN EIGENEN NAMEN HABEN“

Von Hausnummern bis zur Benennung von Straßen und Plätzen in Šoštanj

Eine Stadt zu kennen bedeutet ihren Charakter zu kennen. Über Šoštanj sagen vor allem die älteren Bewohner, dass es eine Stadt mit dem Duft nach Leder ist. Dieser Charakter ist heute, nach der Stilllegung der industriellen Lederproduktion, nicht mehr fühlbar. Es kommen aber zunehmend andere Faktoren zum Tragen, mit denen die Stadt identifiziert wird. Die Benennung der Straßen, Plätze, Grünflächen und öffentlichen Räume stellt die Vergangenheit und das Leben der Stadt Šoštanj dar. Die Verkehrswege spiegeln den Raum, Orts-

namen, historische Ereignisse und Personen und ähnliches wider. Die Benennungen enthüllen das kollektive Gedächtnis der Stadt. Der Beitrag behandelt die Bedeutung der Umbenennungen von Straßen- und Platznamen. Die erste Benennung der Straßen in Šoštanj erfolgte im Jahr 1931, danach folgten Umbenennungen in der Zeit der Okkupation im Zweiten Weltkrieg. Die nächsten größeren Veränderungen waren im Jahr 1953 abgeschlossen und schließlich kam es noch zu Neubenennungen im letzten Vierteljahrhundert. Die Beurteilung der bisherigen Benennungspraxis soll darlegen, auf welche Art und Weise die Benennungen die Vergangenheit und Gegenwart sowie die Einbindung der Stadt in das weitere räumliche Umfeld spiegeln.

Šoštanj war seit der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts das Wirtschafts- und Verwaltungszentrum des Tales Šaleška dolina. Mit Verleihung der Stadtrechte 1911 waren die Bedingungen zur Benennung von Straßen und Plätzen gegeben, es kam jedoch damals noch nicht dazu. Zwanzig Jahre später, also im Jahr 1931 zur Zeit der Wirtschaftskrise, gelang unter Bürgermeister Dr. Fran Mayer der Ausbau der ersten öffentlichen Wasserleitung. In Verbindung damit kam es zur ersten Benennung der Straßen und Plätze. Mit Entwicklung des Kohlenbergbaus und der allgemeinen Industrialisierung ging die zentrale Rolle schlussendlich auf die Stadt Velenje über. Die Entwicklung von Šoštanj stagnierte und aufgrund des intensiven Kohlenbergbaus verlor die Stadt Raum und damit Straßen und Gebäude. Dieser Trend wurde erst vor wenigen Jahren gestoppt.

Zur größeren Übersichtlichkeit werden im Beitrag alle Benennungen chronologisch abgehandelt. Die Namen der Straßen von Šoštanj wurden in der Vergangenheit nach bedeutenden Persönlichkeiten der slowenischen und jugoslawischen Geschichte ausgewählt. Nach dem Zweiten Weltkrieg folgten einige Benennungen nach gefallenen Partisanenkämpfern, Revolutionären, Kommunisten und Volkshelden.

Schlagwörter: Šoštanj, Straßen und Plätze, Hausnummern, Kataster